Russow, lk. 68-a, 105-a j. m.; Renner, lk. 378 jj..; Schirren, Quellen V, 200, VII, 176; Seraphim, Livl. Gesch. III[II], 56—60; Joh. Lossius, Drei Bilder a. d. livl. Adelsleben II (1878), lk. 188—192. *P. J.*

BOLZ, Martin Hermann, sünd. 17. IX 1868 Vändra klk. kooliõpetaja pojana, õppis Tartu ülikooli arstiteaduskonnas 1887—96, oli arst Samara kub. 1896—97, Vändras 1897—1914, saadeti ilmasõja alul välja Venemaale, kus ta a. 1917 suri. — B. oli oma ameti kõrval tegev asjaarmastaja arheoloogina, ja omas suurimat (ca 250 asja) ja parimat Eesti kiviaja riistade kogu, mis praegu Pärnu muuseumis alal; täppis kataloog ühes topograaf. teadetega on ilmunud SB Pernau VII (ühes kaardiga).

A. M. Tallgren, Zur Archäologie Eestis, (1922) 21 j. j.; Brennsohn, Ärzte Livl., 111. *R. K.*

BOMHOVER, vt. **KRISTIAN B.**

BONNELL, Ernst Friedrich Wilhelm, sünd. arvat. 1810. aa. Saksamaal, lõpetas Berliini ülikooli, tuli 1841 Venemaale, õpetaja Paide kreiskoolis 1847. a. alates, 1856—60 Anna koolis Peterburis, 1862—86 Peterburi keiserl. avaliku raamatukogu hoidja, surn. 17. V 1893 Peterburis. 1843—54. a. veetis B. Läänemere-mail, kus avaldas elavat huvi selle maa ajaloo vastu, mille tulemuseks oli rida ajaloolisi monograafiaid »Inland'is« ja Riia »Mitteilungen'ites«. B. töötas ka hiljemini agaralt Balti ajaloo alal. Tema tähtsamaks tööks on siin »Russisch-livländ. Chronographie v. d. Mitte d. neunten Jahrh. bis z. Jahre 1410«, mis ilmus Peterburis 1862. a. Akadeemik Kuniku algatusel ja õhutusel ette võetud, sai see töö Vene teaduste-akadeemia auhinna osaliseks. Kuna seni Balti ajaloo ja selle ning Venemaa vanema mineviku vahekordade käsitlemisel vene ajaloolased polnud vääriliselt silmas pidanud vastavaid ladina- ja saksakeelseid allikaid, balti ajaloolased aga olid sel puhul suurel määral kõrvale jätnud vene ajaloolised allikad, püüdis B. esmakordselt laiemas ulatuses arvestada nii neid kui teisi. Kuigi B.-i mainitud teos, alates ajaloolise aja algusega ja piirdudes 1410. a.-ga, pearõhku paneb Vene- ja Baltimaa ajaloo kronoloogilisele küljele, on ta ka üldisemalt ajalooliselt vaatekohalt suure väärtusega. B. püüdis oma teoses kokku võtta ka laialipillatud teateid kohalikkude pärisrahvaste, eestlaste, liivlaste, lätlaste, ingerlaste j. t. kohta, mis tal ka rohkesti õnnestus.

SB Riga 1893, lk. 64—65; Императ. Публичн. Библіот. за сто лѣтъ 1814—1914 (1914), lk. 389. *H. Kr.; A. R. C.*

BORENIUS, vt. **LÄHTEENKORVA.**

BORM. Friedrich Wilhelm, sünd. Königsbergis 12. XII 1812 ukj., teenis Tallinnas Gresseli trükikojas, omandas Pärnu elama asudes sealse Marquardti trükikoja (1840), oli »Pernausche Zeitung'i« ja »Perno Postimehe« väljaandja; suri 29. V 1881. — B.-i kirjastusel on ilmunud hulk eesti vanemat, peamiselt vaimulikku, kirjandust.

Vrdl. Perno Postimees 26. VI 1881, nr. 26; Post. alb., 148. *R. K.*

BORNHÖHE, E. (pseudon., kodanlik nimi **Eduard Brunberg**), kirjanik, sünd. 5. II 1862 Rakvere lähedal Kullaaru mõisakeses, kus tema isa oli aidamees ja valitseja. Tema ema, Ed. Wilde tädi, oli luulearmastaja inimene, kelle kalduvused avaldusid pojas juba varakult. Laste kasvatamiseks ja koolitamiseks kolisid vanemad peagi Tallinna, kus vähepraktiline isa, katsetamise järel mitmesugustes elukutsetes, viimaks sadulsepaks hakkas. Noor B. sai esimese hariduse saksa alg- ja kreiskoolis, mille lõpetas auhinnaga. Tema edasijõudmist koolis hõlbustas haruldaselt hea mälu, kuid ainelised olud takistasid esiotsa hariduse jätkamist. Ta pidi hakkama ise teenima ja katsus õnne Peterburi kaubakontorites, kuid pidi äriliste kalduvuste puudumise pärast sellelt alalt loobuma. Teda huvitasid peaasjalikult kunstid. Kuigi »Meelejahutajas« olid juba ilmunud mõned tema kirjanduslikud katsed, mis kirjutatud 15 a. vanaduses, ometi tundis ta esialgu rohkem huvi maalikunsti ja muusika vastu, millega oli teotsenud juba 12 a. vanadusest peale. Teda kannustas unistus, saada maalikunstnikuks, ja seda unistust toetas ristiisa, prof. E. Gebhardt (vt.) Düsseldorfis, kes leidis noormehel olevat andi ja kavatses talle muretseda Düsseldorfi akadeemias prii kooli. Ometi ei tulnud sest kavatsusest midagi välja, kuna B. oma seniste joonistuste kaotsimineku tõttu isu kaotas edasitöötamiseks. Hiljemini kasutas ta oma joonistusoskust ainult ajaviiteks või kõrvalteenistuseks maamõõtjate, arhitektide ja saksa ajakirjade kaastöölisena. — B. vahetas kiiresti ameteid ja elukohti: teenis Poolas raudtee-kontoris, oli Põltsamaal klk.-koolis õpetajaks, siis Tallinnas saksa lehtede kaastööline, kodukooliõpetaja Tallinnamaa mõisades, kõige rohkem parun Huene perekonnas Matsalus, siis Venemaal, Kaukasuses ja välismaal, lühikest aega ka keelening lauluõpetajaks Kuuda seminaris. A. 1888 tegi B. Tallinnas gümnaasiumi lõppeksami ja asus Tartu ülikooli keeleteadust õppima, pidi aga selle a. pärast aineliste kitsikuste sunnil pooleli jätma. Ta oli jälle kodu-kooliõpetajaks Venemaal Speranski ja vürst Obolenski perekonnas ning katsus selle järel välismaal keeleõpinguid jätkata, kuid pidi need samuti ainelise kitsikuse pärast katkestama. Tüdinud rännakuist, asus B. a. 1893 Tallinna, sai ringkonnakohtu arhivaariks, läks hiljemini